

Deset principů občanské vědy

Občanská věda je pružný koncept, který je možné upravit a použít v nejrůznějších situacích a odvětvích. Níže uvedené body byly připraveny pracovní skupinou **Evropské asociace občanské vědy** (European Citizen Science Association, ECSA) *“Sdílení dobré praxe a budování kapacit”* pod vedením londýnského Přírodovědného muzea (Natural History Museum London) a s účastí mnoha členů asociace. Popisují základní principy, které považujeme za klíčové pro dobrou praxi v občanské vědě. Do češtiny přeložil Zdeněk Vermouzek z České společnosti ornitologické (členská organizace ECSA) s přispěním několika dalších vědeckých pracovníků.

- Díky projektům občanské vědy se občané mohou aktivně zapojovat do vědeckého života a přispívat tak k rozvoji poznání a rozšiřování vědomostí.** Občané se mohou stát přispěvateli, spolupracovníky i vedoucími projektů a jejich role by měla být významná.
- Projekty občanské vědy mají skutečný vědecký výstup.** Mohou řešit nejrůznější výzkumné otázky či vytvářet podklady pro ochranné zásahy, managementová rozhodnutí nebo pro politiku životního prostředí.
- Spolupráce je přínosná jak pro profesionální, tak pro občanské vědce.** Mezi přínosy mohou patřit publikace výstupů výzkumu, možnosti dalšího vzdělávání, osobní potěšení či přínosy v mezilidských vztazích. Občanští vědci získávají zadostiučinění, že přispěli k vědeckému bádání, které je často zaměřeno na místní, národní i mezinárodní problémy, a mohou tak nepřímo ovlivňovat i způsoby jejich řešení.
- Občanští vědci se mohou účastnit více fází vědeckého procesu.** To může zahrnovat formulaci výzkumné otázky, návrh metod, shromažďování a vyhodnocování dat i prezentování výsledků.
- Občanští vědci dostávají zpětnou vazbu;** například jak byla jejich data využita a jaké jsou vědecké, politické a společenské výstupy.
- Občanská věda je výzkumným přístupem jako kterýkoli jiný, včetně omezení a zkrácení, která je potřeba brát v úvahu a příslušně ošetřit.** Na rozdíl od tradičních výzkumných přístupů vytváří občanská věda příležitosti pro větší zapojení veřejnosti a pro demokratizaci vědy.
- Výzkumná data a metadata občanské vědy jsou veřejně přístupná a, pokud je to možné, výsledky jsou publikovány s otevřeným přístupem.** Data jsou sdílena v průběhu projektu nebo po jeho ukončení, pokud tomu nebrání důvody bezpečnostní povahy nebo ochrany soukromí.
- Zapojení občanských vědců je uvedeno v poděkování jak u výsledků, tak v publikacích.**
- Programy občanské vědy mohou být hodnoceny na základě jejich vědeckých výstupů, kvality dat, zkušenosti účastníků a širšího dopadu na společnost a politiku.**
- Vedoucí projektů občanské vědy dbají na právní a etické aspekty týkající se autorského práva, ochrany práv duševního vlastnictví, smluv o sdílení dat, důvěrnosti dat, uvádění autorství a dopadů aktivít na životní prostředí.**